

OLGA TOKARCZUKOVÁ

**FILMOVÁ
ADAPTACE
PRÁVĚ V KINECH**

**SVŮJ
VŮZ I PLUH VEĎ
PŘES KOSTI
MRTVÝCH**

HOST

OLGA TOKARCZUKOVÁ

BRNO 2018

**SVŮJ
VŮZ I PLUH VEĎ
PŘES KOSTI
MRTVÝCH**

Copyright © Olga Tokarczuk, 2009
Movie poster Přes kosti mrtvých © nutprodukce / Rasto
Tupý, 2017. All rights reserved.
Translation © Petr Vidlák, 2010
Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2018
(elektronické vydání)

This publication has been supported
by the © POLAND Translation Program
Vydání bylo podpořeno překladovým
programem © POLAND

INSTYTUT KSIĄŻKI

©POLAND

ISBN 978-80-7577-693-8 (Formát PDF)
ISBN 978-80-7577-694-5 (Formát ePub)
ISBN 978-80-7577-695-2 (Formát MobiPocket)

Zbyszkovi a Agatě

1. DEJTE SI POZOR!

*Kdysi mírný a jdoucí cestou nebezpečí,
spravedlivý člověk krácel pevně
údolím smrti.*

Jsem už ve věku a také ve stavu, kdy si pokaždé před usnutím musím dobře umýt nohy, pro případ, že by pro mě v Noci přijela sanitka.

Kdybych si toho večera v *Efemeridách* zjistila, co se děje na obloze, vůbec bych nešla spát. Tentokrát jsem usnula velmi tvrdě; pomohl mi i chmelový čaj, a navíc jsem si vzala dva prášky s výtažkem z kozlíku lékařského. Když mě proto v Noci probudilo bušení na dveře — silné a zlověstné —, dlouho jsem se nemohla vzpamatovat. Prudce jsem vstala a mé rozechvělé, rozespalé tělo vedle postele nebylo schopno proniknout z nevinnosti spánku do bdění. Udělalo se mi špatně a podlomila se mi kolena, jako bych měla každou chvíli omdlít. Poslední dobou se mi to bohužel stává, má to určitě co do činění s mými Potížemi. Musela jsem si sednout a několikrát si zopakovat: jsem doma, je Noc, někdo buší na dveře, a teprve pak jsem se vzpamatovala. Když jsem hledala papuče, uslyšela jsem, že ten, kdo se ke mně dobýval, obchází kolem domu a něco si pro sebe mumlá. Dole ve skříni s elektroměrem mám pepřový sprej, který jsem dostala od Dionýza kvůli pytlákům. Podařilo se mi potmě nahmatat

známý tvar lahvičky se sprejem a takto vyzbrojená jsem rozsvítila venkovní světlo. Dívala jsem se na verandu bočním okénkem. Sníh zavrzel a v mém zorném poli se objevil soused, kterému říkám Mátoha. Přidržel si u pasu cípy starého kožichu, v němž jsem ho občas vídala, když pracoval u domu. Zpod kožichu trčely nohy v pruhovaném pyžamu a v těžkých turistických botách.

„Otevři,“ řekl.

S neskrývaným zájmem si prohlížel můj letní bavlněný oblek (spím v tom, co chtěl Profesor v létě vyhodit a co mi připomíná starou módu a léta mého mládí — tak spojuji Užitečné se Sentimentálním) a neomaleně vešel do domu.

„Obleč se. Velká noha zemřel.“

Na okamžik jsem oněměla, beze slova si nazula vysoké boty do sněhu a oblékla první svetr, který jsem našla na věšáku. Sníh venku se v kuželu světla dopadajícího z lampy na verandě měnil na pomalou zimní sprchu. Mátoha stál mlčky vedle mě, vysoký, štíhlý, kostnatý jako postava načrtnutá několika tahy tužky. Při každém pohybu z něj padal sníh jako z koblih posypané cukrem.

„Jak to, zemřel?“ zeptala jsem se nakonec se sevřeným hrdlem a otevřela dveře. Mátoha mi ale neodpověděl.

On toho vůbec moc nenamluví. Určitě se narodil v ti chém znamení Merkura, možná že v Kozorohu nebo v konjunkci, čtverci, nebo možná v opozici k Saturnu. Možná je to tajemný Merkur v retrogradaci.

Vyšli jsme z domu a okamžitě se nás zmocnil dobře známý studený vzduch, který nám každou zimu připomíná, že svět nebyl stvořen pro Člověka, a nejméně půl roku nám dokazuje, jak je nepřátelský. Mráz brutálně napadl naše tváře a z úst se nám draly bílé obláčky páry. Světlo na verandě automaticky zhaslo a my jsme šli vrzajícím sněhem v úplné tmě, kterou narušovala jen Mátohova čelovka, vytvářející malý pohyblivý bod těsně před ním. Já jsem klopýtala v Temnotě za jeho zády.

„Nemáš baterku?“ zeptal se.

Samozřejmě že jsem měla baterku, ale kde, to jsem byla schopna zjistit až ráno, za denního světla. To už je úděl baterek, že jsou vidět jen ve dne.

Dům Velké nohy stál trochu stranou, na úbočí, výš než ostatní. Byl jedním ze tří domů obydlených po celý rok. Jen on, Mátoha a já jsme bydleli tady a nebáli se zimy; ostatní lidé zavírali své domy už v říjnu: vypouštěli vodu z trubek a vraceli se do měst.

Ted' jsme odbočili z cesty, na níž neleželo tolik sněhu a která vede naší osadou a rozděluje se na stezky vedoucí ke každému domu. K Velké noze vedla cestička vyšlapaná v hlubokém sněhu, tak úzká, že jsme museli dávat nohu před nohu a neustále udržovat rovnováhu.

„Není to pěkný pohled,“ varoval mě Mátoha a otočil se, čímž mě svou baterkou úplně oslepil.

Nic jiného jsem nečekala. Chvilí mlčel a pak řekl, jako by se chtěl omluvit:

„Všiml jsem si, že se v kuchyni svítí, a jeho pes strašně zoufale vyl. Neslyšela jsi něco?“

Ne, neslyšela. Spala jsem, omámená chmelem a kozlíkem lékařským.

„To je Fenka. Kde je ted'?“

„Vzal jsem ji odtamtud, je u mě, nakrmil jsem ji, snad se už uklidnila.“

Opět se odmlčel.

„Vždycky chodil brzo spát a vždycky zhasínal, šetřil, dneska se tam ale svítilo a svítilo. Světlý pruh na sněhu. Byl vidět z okna ložnice. Takže jsem tam zašel, myslel jsem si, že se opil nebo něco dělá tomu psovi, když tak hrozně vyje.“

Minuli jsme zbořeniště stodoly a za okamžik Mátohova baterka vylákala z temnoty dva páry svítících očí, zelených, fluoreskujících.

„Podívej, Srny,“ zašeptala jsem vzrušeně a chytila ho za rukáv kožichu. „Přišly hrozně blízko k domu. Vůbec se nebojí!“

Srny stály skoro po břicha ve sněhu. Klidně nás pozorovaly, jako bychom je zastihli během nějakého rituálu, jehož smysl nejsme schopni pochopit. Byla tma, takže jsem nedokázala říct, jestli to jsou ty stejné Dívky, které sem přišly na podzim z Česka, nebo nějaké jiné. Ale proč jsou tedy jen dvě? Tamty byly nejméně čtyři.

„Jděte domů,“ řekla jsem jim a mávla rukou. Zachvěly se, ale nikam nešly. Klidně nás sledovaly až ke dveřím do domu. Po zádech mi přeběhl mráz.

Mátoha si mezitím přede dveřmi zanedbaného domku oklepával boty od sněhu. Malá okna byla utěsněná igelitem a papírem, dřevěné dveře byly pokryty černou lepenkou.

Stěny předsíně byly obložené dřevem na otop, nepravidelnými poleny. Je fakt, že to bylo velmi nepříjemné místo. Špinavé a zaneřáděné. Všude bylo cítit vlhko, dřevo a hlinu — mokrou, žravou. Zdi byly pokryty mnohaletou vrstvou prachu.

Dveře do kuchyně byly pootevřené a já jsem si okamžitě všimla těla Velké nohy ležícího na podlaze. Můj pohled se ho sotva dotkl a pak uhnul. Nějakou dobu trvalo, než jsem se na něj mohla zase podívat. Byl to děsivý pohled.

Ležel zkroucený, v bizarní poloze, s rukama na krku, jako by se snažil utrhnout těsný límec. Pomalu jsem se přibližovala, jako hypnotizovaná. Uviděla jsem otevřené oči upřené někam pod stůl. Špinavý roztržený nátělník měl omotaný kolem krku. Vypadalo to, že tělo bojovalo samo se sebou a nakonec podlehl. Začala jsem se třást Hrůzou, krev mi tuhla v žilách a měla jsem pocit, že se stáhla někam hluboko do mě. Ještě včera jsem to tělo viděla živé.

„Proboha,“ hlesla jsem. „Co se to tady stalo?“

Mátoha pokrčil rameny.

„Nemůžu se dovolat na policii, zas mám jenom český signál.“

Vytáhla jsem z kapsy svůj mobil, naťukala číslo, které jsem znala z televize, 997, a za chvíli se ozval automatický český hlas. Tak to tady chodí. Signál putuje bez ohledu na hranice mezi zeměmi. Někdy se hranice mezi operátory zastaví na delší dobu u mě v kuchyni, občas uvízne i na několik dnů u Mátohova domu nebo na terase, ale její chimérický pohyb nikdy není možné předvídat.

„Musíš vylézt na kopec,“ poradila jsem mu po nějaké době.

„Než přijedou, úplně ztuhne,“ řekl Mátoha tónem, který jsem zvlášť u něj neměla ráda: jako by snědl všechnu moudrost. Sundal si kožich a pověsil ho přes opěradlo židle. „Nemůžeme ho tak nechat. Vypadá strašně, a byl to přece náš souseď.“

Dívala jsem se na to ubohé, pokroucené tělo Velké nohy a nemohla jsem uvěřit, že ještě včera jsem se toho Člověka bála. Neměla jsem ho ráda. Možná to není úplně přesné, neměla ráda. Spíš bych měla říct, že jsem ho měla za odporného a hnusného chlapa. V podstatě jsem ho ani nepovažovala za lidskou Bytost. Teď ležel na flekaté podlaze, ve špinavém prádle, malý a hubený, nemohoucí a ani trochu nebezpečný. Kousek hmoty, který se v důsledku nepředstavitelných proměn stal křehkou bytostí oddělenou ode všeho. Začala jsem být zoufale smutná, protože ani někdo tak zlý jako on si nezasloužil smrt. Ale kdo si ji zaslouží? I mě čeká stejný osud, a Mátohu, i ty Srny venku; všichni jednou budeme mrtvými těly.

Podívala jsem se na Mátohu, hledala u něj útěchu, ale on už se věnoval stlání postele, špinavého pelechu na rozkládacím křesle, takže jsem se pokusila utěšit sama. Napadlo mě, že smrt Velké nohy mohla být v určitém smyslu dobrá. Osobodila ho od nepořádku, který byl synonymem celého jeho

života. A osvobodila jiné živé Bytosti od něj. Najednou mi došlo, že smrt může být dobrá, spravedlivá, jako dezinfekční prostředek, jako vysavač. Přiznávám, že jsem tak přemýšlela a v podstatě tak přemýšlím stále.

Byl to můj soused, k jeho domu to mám ani ne půl kilometru, ale jen zřídkakdy jsem s ním měla co do činění. Naštěstí. Občas jsem v dálce zahlédla jeho drobnou, hubenou postavu, klátící se na pozadí okolní krajiny. Neustále si něco mumlal a věrná akustika Plošiny mi přinášela střípky tohoto monologu, v podstatě jednoduchého a plytkého. Jeho slovní zásobu tvořily hlavně nadávky, k nimž jen přidával jména lidí.

Znal v okolí každý kámen, protože se tady asi narodil a nikdy nebyl dál než v Kladsku. Vyznal se v lese: na čem se dalo vydělat, co se dalo komu prodat. Houby, borůvky, kradené dříví, větve na podpal, pytlácká oka, každoroční závod terénních aut, lov. Les toho malého skřeta docela dobře živil. Proto si měl lesa vážit, ale on si ho nevážil. Jednou v srpnu, když bylo sucho, zapálil celé borůvčí. Zavolala jsem hasiče, ale už bylo pozdě. Nikdy jsem se nedozvěděla, proč to udělal. V létě se poflakoval po lese s pilou a kácel zdravé stromy. Když jsem ho slušně požádala, ať to nedělá, odpověděl mi stručně, ale přitom bylo vidět, jak moc musí ovládat svůj Hněv: „Vypadni, babo.“ Ale jadrněji. Přivydělával si tím, že vždycky něco někde ukradl, šlohl, otočil; když luftáci zapomněli na zápraží baterku nebo zahradnické nůžky, Velká noha okamžitě ucítil příležitost a sebral je, protože se to pak dalo prodat ve městě. Podle mě by za to všechno měl už několikrát dostat nějaký Trest, a možná jít i do vězení.

Nechápu, jak mu to tak dlouho mohlo procházet. Možná ho chránili nějakí andělé; občas se totiž stává, že jsou na špatné straně.

Také jsem věděla, že pytláci. Les považoval za své panství, všechno mu tam patřilo. Byl to obyčejný zloděj.

Kvůli němu jsem mnoho Nocí vůbec nespala. Cítila jsem se bezmocná. Několikrát jsem volala na Policii, kde bylo mé hlášení sice přijato, ale pak se nic nestalo. Velká noha se zase a zase vydával na svá tažení, s oky na rameni a se zlověstným mumláním. Malý, zlý bůžek. Nevypočitatelný a zlomyslný. Pořád byl trochu opilý, což asi bylo příčinou jeho trvalého vzteku. Klackem mlátil do stromů, jako by je chtěl odstranit z cesty; vypadalo to, že se našťvaný už narodil. Mnohokrát jsem šla v jeho stopách a sbírala primitivní drátěné pasti na Zvířata, smyčky uvázané k mladým, ohebným stromkům takovým způsobem, že chycené Zvíře vyletelo nahoru jako vystřelené z praku a pak se oběsilo. Někdy jsem našla mrtvá Zvířata — Zajíce, Jezevce a Srny.

„Musíme ho odnést na pohovku,“ řekl Mátoha.

Vůbec se mi do toho nechtělo. Nechtělo se mi ani se ho dotknout.

„Myslím, že bychom měli počkat na Policii,“ nesouhlasila jsem. Ale Mátoha už připravil místo na rozkládacím křesle a vyhrnul si rukávy svetru. Jeho světlé oči se na mě upřeně podívaly.

„Asi bys nechtěla, aby tebe našli zrovna takhle. V takovém stavu. Vždyť je to nelidské.“

Aha, ale lidské tělo je nelidské. Hlavně mrtvé tělo.

Není to děsivý paradox, že se musíme zabývat tělem Velké nohy, že zrovna na nás zbyl jeho poslední problém? Na nás, sousedy, které nerespektoval, neměl rád a kašlal na ně.

Podle mě by mělo po smrti dojít k anihilaci hmoty. Pro tělo by to bylo nejlepší řešení. Anihilovaná těla by se tak vrátila přímo do černých děr, z nichž se narodila. Duše by rychlostí světla odletěly vzhůru. Pokud ovšem něco takového jako Duše vůbec existuje.

Překonala jsem odpor a udělala, co mi řekl Mátoha. Chytili jsme tělo za nohy a ruce a přenesli ho na pohovku. Překvapilo mě, jak je těžké a vůbec nepůsobí bezvládně;

je tuhé, nepříjemné na dotyk, jako naškrobené prádlo přivezené z mandlu. Uviděla jsem také ponožky nebo to, co měl místo nich na nohách, špinavé hadry, onuce z roztrhaného prostěradla, šedivého a pokrytého skvrnami. Nevím, proč mě pohled na onuce tak silně zasáhl. Udeřil mě do prsou, do bránice, do celého těla. Za chvíli jsem začala vzlykat. Mátoha se na mě podíval — chladně, přezíravě a opovržlivě.

„Musíme ho obléct, než přijedou,“ řekl Mátoha a viděla jsem, jak se mu při pohledu na lidskou bídu chvěje brada (i když to z nějakého důvodu nechce přiznat).

Nejdřív jsme se pokoušeli sundat mu nátělník, špinavý a páchnoucí, ale nešel přetáhnout přes hlavu, a tak Mátoha vylovil z kapsy podivný komplikovaný nožík a rozřezal látku na hrudi. Velká noha teď ležel před námi na pohovce polonahý, chlupatý jako troll, se skvrnami na prsou a rukou, potetovaný nečitelnými obrázky, které nedávaly žádný smysl. Jeho ironicky přimhouřené oči nás sledovaly, zatímco jsme v otevřené skříni hledali nějaké slušnější oblečení, ještě než tělo vychladne navždy a stane se tím, čím vždy bylo — beztvarem hroudou hmoty. Potrhané trenýrky čouhaly z nových, stříbřitých tepláků.

Opatrně jsem odvinula hnusné onuce a uviděla jeho chodidla. Překvapila mě. Vždycky jsem měla pocit, že chodidla jsou nejintimnějším místem na těle. Ne genitálie, srdce, nebo dokonce mozek, to všechno jsou přeceňované orgány bez většího významu. V chodidlech se skrývá celé vědění o Člověku, tam stéká z těla důležitý smysl toho, kým doopravdy jsme a jak se chováme k zemi. Právě v místě styku těla se zemí je ukryto největší tajemství — že jsme stvořeni z prvků hmoty a zároveň jsme od ní odděleni. Chodidla jsou naše zástrčky do zásuvek. A teď pro mě ta holá chodidla byla důkazem jeho jiného původu. Nemohl to být Člověk. Musel být bezejmennou formou, jednou z těch, která, jak říká náš Blake, rozpouští kovy v nekonečno a pořádek mění v chaos.

Možná to byl démon. Ďábelské bytosti se dají poznat podle chodidel, pečetí zemi jiným způsobem.

Chodidla, velmi dlouhá a úzká, se štíhlými prsty zakončenými černými, pokroucenými nehty, vypadala obratně. Palec od ostatních prstů oddělovala velká mezera. Rostly na něm černé chlupy. Viděl někdo něco takového? S Mátohou jsme se na sebe podívali.

V poloprázdné skříni jsme našli hnědý oblek s pár skvrnami, ale v podstatě nenošený. Nikdy jsem ho v něm neviděla. Velká noha chodil jen ve válenkách a obnošených kalhotách, k tomu nosil károvanou košili a vestu, bez ohledu na roční období.

Oblékání mrtvoly mi připomnělo mazlení. Myslím, že něco takového nikdy nezažil. Jemně jsme ho drželi za ruce a natáhli na něj šaty. Jeho váha ležela na mých prsou a po vlně přirozeného odporu, kdy jsem málem omdlela, mě najednou napadlo k sobě to tělo přitulit, poplácat ho po zádech a utěšit: netrap se, všechno bude zase v pořádku. Neudělala jsem to, protože tam byl Mátoha. Možná by mě považoval za blázna.

Něco se stalo a mně začalo být Velké nohy líto. Možná ho matka odložila a on byl po zbytek svého smutného života nešťastný. Dlouhá léta neštěstí Člověka poznamenají víc než smrtelná nemoc. Nikdy jsem u něj neviděla žádnou návštěvu, nikoho z rodiny, přátele. Ani houbaři se u jeho domu nezastavovali, aby si odpočinuli a popovídali si. Lidé se ho báli a neměli ho rádi. Podle všeho se stýkal jen s lovci, a ani to nijak často. Myslím, že měl kolem padesáti let, moc bych chtěla vidět jeho osmý dům a zjistit, jestli v něm není nějakým zvláštním způsobem propojený Neptun s Plutem a Mars se nenachází v Ascendentu, protože se svou zubatou pilou ve svalnaté ruce připomínal dravce, který žije jen proto, aby rozséval smrt a utrpení.

Abychom mu mohli obléct sako, Mátoha ho posadil a pak jsme si všimli, že velký, oteklý jazyk drží něco v ústech, takže po chvíli přemýšlení a odporu jsem to jemně chytila do dvou prstů a vytáhla. Držela jsem kost, dlouhou a tenkou, ostrou jako dýku. Z mrtvých úst vyšlo hrdelní zachrapění a vzduch, svist podobný tichému vzdechu. Oba jsme najednou od mrtvého ucouvli a Mátoha určitě cítil totéž co já: strach. A za chvíli se v ústech Velké nohy objevila tmavě červená, skoro černá krev. Zlověstná stružka vytékající ven.

Zůstali jsme nehybně stát.

„On se prostě udusil,“ řekl Mátoha třesoucím se hlasem. „Udusil se kostí. Zaskočila mu v krku, udusil se,“ opakoval rozčileně. A pak, jako by chtěl sám sebe uklidnit, prohlásil rozhodně: „Jdeme na to. Není to sice nic příjemného, ale pomoc bližnímu nemusí být vždycky procházka růžovým sadem.“

Pochopila jsem, že tuto noc tady velí on, a podřídila se.

Soustředili jsme se na naši nevděčnou práci. Velkou nohu jsme nacpali do hnědého obleku a položili na pohovku. Už dávno jsem se nedotýkala žádného cizího těla, nemluvě o mrtvole. Cítila jsem, jak je každým okamžikem nehybnější, jak pomalu tuhne; proto jsme tak spěchali. A když Velká noha ležel ve svátečním obleku, jeho tvář konečně ztratila lidský výraz, bez jakýchkoli pochyb se stal mrtvolou. Jen ukazováček na pravé ruce se nechtěl vzdát a podřídil tradiční poloze hezky složených rukou na hrudi, ale trčel vzhůru, jako by nás chtěl na něco upozornit a zastavit naše nervózní, rychlé pohyby. „Dejte si pozor!“ říkal ten prst. „Teď si dejte pozor, protože tohle je něco, o čem vy ještě nemáte ani tušení, důležitý počáteční bod vám skrytého procesu, kterému byste měli věnovat velkou pozornost. Díky němu jsme se všichni ocitli na tomto místě a v tomto čase, v malém domku na Plošině, uprostřed sněhu a Noci. Já jako mrtvé tělo

a vy jako nedůležité, staré lidské Bytosti. A to je teprve začátek. Tím to teprve všechno začíná.“

Stáli jsme s Mátohou ve studené, vlhké místnosti, v mrazivé prázdnotě, která zde vládla v šedivé době, a já si pomyslela, že to, co odchází z těla, s sebou zároveň bere kus světa a že je jedno, jestli to bylo špatné nebo dobré, provinilé nebo bez viny, protože to po sobě nechává jen jedno velké nic.

Podívala jsem se z okna. Rozednívalo se a nicotu začaly zaplňovat líné sněhové vločky. Padaly pomalu, houpaly se ve vzduchu a točily se jako ptačí pírká.

Velká noha už odešel, takže nebylo snadné cítit nějakou lítost nebo smutek. Zůstalo po něm jen tiché, mrtvé tělo oblečené do obleku. Vypadalo klidně a spokojeně, jako by Duše měla radost, že se konečně zbavila hmoty, a hmota se radovala, že ji opustila Duše. Za tu krátkou dobu došlo k metafyzickému rozvodu. Konec.

Posadili jsme se k otevřeným dveřím do kuchyně a Mátoha se natáhl pro nedopitou láhev vodky, která stála na stole. Našel čistou sklenici a nalil, nejdříve mně a pak sobě. Zasněženými okny pomalu přicházel den, mléčný svit jako z nemocničních zářivek, a v tom světle jsem si všimla, že Mátoha je neoholený a jeho vousy jsou stejně šedivé jako mé vlasy; že jeho pruhované pyžamo vylézá zpod kožichu a kožich že je potřísněn všemi možnými druhy skvrn.

Vypila jsem velkou sklenici vodky, která mě pořádně rozehrála.

„Myslím, že jsme udělali, co bylo třeba. Protože kdo jiný by to udělal?“ řekl Mátoha, spíš pro sebe než pro mě. „Byl to ubožák a skrček, no a co?“

Nalil si ještě jednoho panáka a vypil ho na ex. Zatřásl se odporem. Bylo vidět, že není zvyklý pít tvrdý alkohol.

„Jdu jim zavolat,“ řekl a odešel. Myslela jsem, že se mu udělalo špatně.

Vstala jsem a začala zkoumat strašný nepořádek, který panoval všude kolem. Chtěla jsem najít občanku s datem narození Velké nohy. Chtěla jsem to datum zjistit, prozkoumat jeho Účty.

Na stole pokrytém potrhaným igelitovým ubrusem stál pekáč s pečenými kousky nějakého Zvířete a v hrnci vedle pod bílou vrstvičkou tuku odpočíval baršč. Krajíc chleba, kousek másla. Na podlaze s vyšlapaným linoleem se povalovalo ještě několik Zvířecích ostatků, které spadly i s talířem ze stolu, stejně jako sklenice a kousky sušenek, a to všechno bylo navíc rozdrceno a zashařpáno do špinavé podlahy.

Pak jsem na okenním parapetu, na plechovém tácu, uviděla něco, co můj mozek rozpoznal teprve po delší době, protože to odmítal přijmout: byla to dokonale uřezaná srnčí hlava. Vedle ní ležely čtyři nožky. Přivřené oči musely celou dobu pozorovat všechno, co jsme tady dělali.

Byla to jedna z těch vyhladovělých Dívek, které se v zimě naivně nechají nalákat na zmrzlá jablka do pasti a pak za strašlivých bolestí umírají uškrcené drátem.

Když mi došlo, co se tady stalo, postupně mě ovládl Hněv. Chytil Srnu do smyčky, zabil ji a její tělo rozčtvrtl, upekł a snědl. Jedna Bytost požírala druhou, v tichosti, v Noci, beze slov. Nikdo neprotestoval, z čistého nebe nezahřmělo. Trest však démona stejně dostihl, i když smrt nepřišla cizí rukou.

Třesoucícma se rukama jsem rychle posbírala ostatky, malé kosti, na jedno místo, na hromádku, abych je později mohla pohřbít. Našla jsem starou igelitovou tašku, do níž jsem je dala, kosti, jednu po druhé, do plastového rubáše. Hlavu jsem také opatrně vložila do tašky.

Tak hodně jsem se chtěla dozvědět datum narození Velké nohy, že jsem ve spěchu začala hledat jeho občanku — na kredenci, mezi papíry a listy z kalendáře a novin, pak v zásuvkách; tam lidé na venkově obvykle ukládají všechny doklady.

A právě tam byla, v zelených, špinavých deskách, a určitě už neplatila. Na fotce byl Velká noha ve dvaceti, měl dlouhou, nesouměrnou hlavu a přimhouřené oči. Nebyl pěkný, ani tehdy. Špačkem tužky jsem si opsala datum a místo narození. Velká noha se narodil 21. prosince 1950. Tady.

A měla bych dodat, že v zásuvce bylo ještě něco: několik fotografií, poměrně nových, barevných. Rychle jsem si je prohlédla, ze zvyku, a jedna z nich upoutala mou pozornost. Podívala jsem se na ni pozorněji a chtěla ji odložit. Dlouho jsem nemohla pochopit, co vlastně vidím. Najednou zavládlo ticho a já jsem se ocitla přímo v něm. Dívala jsem se. Mé tělo se napnulo, byla jsem připravena bojovat. Točila se mi hlava a v uších zlověstně hučelo, jako by se ke mně blížila obrovská armáda, hlasy, řinčení železa, skřípění kol, všechno bylo vzdálené. Hněv způsobuje, že je mysl jasnější a pronikavější, Člověk vidí víc než obvykle. Soustřeďuje emoce a ovládá tělo. Není pochyb, že z Hněvu pochází veškerá moudrost, protože Hněv je schopen překročit všechny hranice.

Třesoucíma se rukama jsem vložila fotografii do kapsy a hned potom jsem uslyšela, jak se všechno pohnulo, motory světa se zažehly a jeho soukolí se roztočila, vrzly dveře, na podlahu spadla vidlička. Z očí mi začaly téct slzy.

Mátoha stál ve dveřích.

„Nebřeč. Za to nestál.“

Měl sevřené rty a soustředěně vytácel číslo.

„Furt je tady jenom český signál,“ prohodil. „Musíme jít na kopec. Půjdeš se mnou?“

Potichu jsme zavřeli dveře a vyrazili. Nahoře se Mátoha začal otáčet kolem své osy s oběma mobily v natažených rukou a hledal signál. Pod námi byla celá Kladská kotlina, utopená ve stříbřitě popelavém jasu úsvitu.

„Nazdar, synu,“ řekl Mátoha do telefonu. „Doufám, že jsem tě nevzbudil?“

Hlas na druhé straně odpověděl něco, čemu jsem nerozuměla.

„Náš soused zemřel. Myslím, že se udusil kostí. Teď. Dneska v noci.“

Hlas znovu něco řekl.

„Ne. Zavolám tam. Nebyl tady signál. Už jsme ho s paní Dušejkovou oblékli. Se sousedkou,“ podíval se na mě, „aby neztluhl...“

Hlas zase něco řekl, tentokrát rozčileně.

„V každém případě je v obleku...“

Pak hlas na druhé straně začal mluvit hodně a rychle, takže Mátoha odtáhl telefon od ucha a s nechutí se na něj podíval.

Potom jsme zavolali na Policii.

2. TESTOSTERONOVÝ AUTISMUS

*Pes chcípěl hlady u svých vrat
státu předpovídá pád.*

Byla jsem mu vděčná, že mě pozval k sobě na něco teplého. Cítila jsem se naprosto vyčerpaná a při představě, že bych se měla vrátit do svého studeného, prázdného domu, mi bylo smutno.

Přivítala jsem se s Fenkou Velké nohy, která už několik hodin pobývala u Mátohy. Poznala mě a měla velkou radost. Vrtěla ocasem a určitě si už nepamatovala, že mi utekla. Někteří Psi jsou hloupí, stejně jako lidé, a tahle Fenka určitě patřila mezi ně.

Posadili jsme se do kuchyně k dřevěnému stolu, tak čistému, že by se na něj dala položit tvář. A to jsem také udělala. „Jsi unavená?“ zeptal se.

Všechno tady bylo světlé a čisté, teplé a útulné. Člověk má důvod být šťastný, pokud se mu podaří mít čistou a teplou kuchyni. Mně se to nikdy nedařilo. Neuměla jsem kolem sebe udržet pořádek. Smířila jsem se s tím. Nedá se nic dělat.

Než jsem se stačila rozhlédnout, stála přede mnou sklenice s čajem. Byla v krásném drátěném košíku s ouškem a stála na podšálku. V cukřence byl kostkový cukr, který mi

připomněl sladkou dobu dětství a zlepšil mi náladu zkaženou posledními zážitky.

„Možná jsme s ním fakt neměli hýbat,“ řekl Mátoha a otevřel zásuvku ve stole, aby vytáhl malé lžičky na zamíchání čaje.

Fenka se mu pletla pod nohama, jako by ho nechtěla pustit z oběžné dráhy svého malého, hubeného tělíčka.

„Shodíš mě,“ řekl jí Mátoha jemně. Bylo vidět, že má Psa poprvé v životě a moc neví, jak se k němu chovat.

„Jaké jí dáš jméno?“ zeptala jsem se, když mě zahřál první hlt čaje a klubko emocí, které jsem měla v krku, se trochu rozmotalo.

„Nevím, možná to bude Moucha nebo Koule.“

Nic jsem neřekla, ale jeho návrhy se mi nelíbily. Nebyla to jména, která by se hodila zrovna k této Fence, k její minulosti. Něco by se mělo vymyslet.

Běžná jména a příjmení jsou jen důkazem banálnosti a naprostého nedostatku fantazie. Nikdo si je nepamatuje, protože ničím nepřipomínají toho, kdo je nosí.

Navíc má každá generace svou módu a najednou se všichni jmenují Markéta, Patrik nebo, nedej bože, Jana. Proto se snažím nikdy nepoužívat jména a příjmení, ale spíše popisy, které se samy nabízejí, když se na někoho poprvé podívám. Jsem přesvědčená, že je to nejlepší způsob používání jazyka, na rozdíl od manipulace se slovy zbavenými svého významu. Například Mátoha se jmenuje Švěřščiňský, to stojí na jeho dveřích, a před příjmením má písmeno S. Jaká jména začínají na S? Stanislav, Slavomír, Svatopluk? Vždycky se představoval jen Švěřščiňský, ale asi ani nepředpokládal, že se to někdo bude pokoušet vyslovit. Myslím, že každý z nás vidí druhého Člověka jinak, takže má právo mu dát jméno, které považuje za správné a k němu se hodící. Proto máme mnoho jmen. Máme jich tolik, s kolika lidmi se stýkáme. Švěřščiňského jsem nazvala Mátohou

a myslím, že toto jméno docela dobře vystihuje jeho hlavní Vlastnosti.

Ale teď, když jsem se podívala na Fenku, napadlo mě lidské jméno — Maryša. Možná mi její smutné oči připomněly sirotka z nějakého starého filmu.

„Nemůže se třeba jmenovat Maryša?“ zeptala jsem se.

„Klidně,“ odpověděl. „Jo, není problém. Ať je to Maryša.“

Podobně jsem pojmenovala Velkou nohu. Nebylo to těžké, stačilo se podívat na jeho stopy ve sněhu. Mátoha mu zpočátku říkal Chlupatý, ale pak začal používat mé jméno Velká noha. To znamená, že jsem mu vybrala dobré jméno.

Bohužel jsem nebyla schopná najít vhodné jméno sama pro sebe. To, které mám v dokladech, považuji za naprosto nevhodné a nespravedlivé. Jana. Myslím, že ve skutečnosti se jmenuji spíš Emílie nebo Johana. Někdy mám pocit, že budu něco jako Irmtruda. Nebo Zbyhněva. Nebo Bojislava.

Mátoha se zase bojí jako čert kříže říkat mi jménem. To také něco znamená. Vždycky mu to nějak vyjde, ale pokaždé se mu podaří neoslovit mě.

„Počkáš na ně, až přijedou?“ zeptal se.

„Jasně,“ souhlasila jsem ochotně a uvědomila jsem si, že bych se neopovážila ho oslovit Mátoho. Sousedé nepotřebují jména, aby spolu mohli mluvit. Když procházím kolem a vidím, jak pleje záhon, nepotřebuji jeho jméno, abych na něj promluvila. Je to zvláštní úroveň důvěrnosti.

Naši osadu tvoří několik domů, které stojí na Plošině, daleko od zbytku světa. Plošina je vzdáleným geologickým příbuzným Stolových hor, jejich příslibem. Před válkou se naše kolonie nazývala Luftzug neboli Průvan a dnes se jí neoficiálně říká Lufcug, protože oficiálně osada žádný název nemá. Na mapě je zakreslena jen cesta a několik budov, ale žádná písmena. Pořád tady fouká, masy vzduchu se převalují přes

hory ze západu na východ, z Česka k nám. V zimě je vítr prudký a hlučný; kvílí v komínech.

V létě se prohání listím a šustí, nikdy tady není úplné ticho. Mnoho lidí má na to, aby měli jeden dům ve městě, celoroční, oficiální, a druhý, rozpustilý, dětský, na venkově. A přesně tak jejich domy vypadají: dětinsky. Malé, skrčené, se strmými střechami a malými okénky. Všechny byly postaveny před válkou a všechny vypadají podobně: dlouhé zdi vedoucí z východu na západ, jedna krátká na jih a druhá, k níž je přilepená stodola, na sever. Jen dům Spisovatelky je poněkud excentrický, všude byly přistavěny balkony a terasy.

Vůbec se nedivím lidem, kteří na zimu Plošinu opouštějí. Od října do dubna se tady bydlí těžko, něco o tom vím. Každý rok napadne hodně sněhu a vítr z něj pečlivě tvoří záveje a duny. Klimatické změny posledních let oteplily všechno kromě naší Plošiny. Spíš naopak, hlavně v únoru, sněhu je víc a později také roztaje. Teplota několikrát za leden a únor klesne k minus dvaceti stupňům a zima definitivně končí až v dubnu. Cesta je ve špatném stavu, mráz a sníh ničí to, co se za co nejméně peněz pokouší opravit obecní úřad. K asfaltové silnici se musí jet čtyři kilometry po polní cestě se spoustou výmolů a s vyježděnými kolejiemi, ale stejně není důvod tam jezdit. Autobus dolů do Kudovy odjíždí ráno a přijíždí odpoledne. V létě, kdy tady těch několik málo bledých dětí tráví prázdniny, autobus nejezdí vůbec. Vesnicí vede silnice, která ji nepostřehnutelně, jako čarodějný proutek, mění v předměstí malého městečka.

Kdybych chtěla, mohla bych po ní dojet třeba až do Bratislavi nebo do Česka.

Ale jsou lidé, kterým to všechno tady vyhovuje. Kdyby byl tento jev podroben vědeckému zkoumání, určitě by vznikla celá řada Hypotéz. Psychologové a sociologové by mohli přijít na mnoho zajímavých souvislostí, ale mně je to úplně fuk.